

Prof. MA Dipl. LD Dr. hc Richard Stiles¹

LE:NOTRE PROJECT AND THE DEVELOPMENT OF LANDSCAPE ARCHITECTURE EDUCATION IN EUROPE

PROJEKT LE:NOTRE A ROZWÓJ NAUCZANIA ARCHITEKTURY KRAJOBRAZU W EUROPIE

■ *Landscape architecture is both a relatively young and an unusually diverse academic discipline.*

It integrates a wide spectrum of subject areas and operates at different scales of time and space, as well as bridging the historic gap between the creative arts and the natural sciences, and incorporating aspects of the humanities and technology. This diversity is reflected in the wide range of higher education environments in which teaching and research takes place across Europe. These include Colleges of Art and Universities of Technology, Architecture Schools and Agricultural Universities, as well as 'general' universities and Universities of Professional Education.

While the first degree programs were established in northern Europe (Norway 1919 and Germany 1929) many countries, ranging from Austria and Iceland to Spain and the Baltic Republics have only set up formal university level education since the early 1990s. Even in countries where a longer tradition of education has existed, such as Norway, Germany, Portugal, Poland or Turkey, new courses have been established in recent years, and in France, for example, a new program opened its doors to students in Lille only at the beginning of the 2005-06 academic year.

From the start, the LE:NOTRE Project has aimed to develop the strengths of the discipline in Europe, which lie in its youth and diversity, by creating the architecture of a strong but flexible, 'bottom-up' network based around a richly interactive web site.

About LE:NOTRE

LE:NOTRE, the first Thematic Network Project in Landscape Architecture funded by the European Union, responded to the situation outlined above, and took an important initial step in documenting the current state of the art, seeking common ground and building bridges between the various parts of the discipline and the varied traditions which have developed in very different European contexts over the past decades.

A detailed survey of institutions, degree programmes, their component course units and the teachers and researchers involved was carried out using a specially designed web site (www.le-notre.org). This has been continuously further developed to

■ *Architektura krajobrazu jest młodą i zarazem nadzwyczaj różnicowaną dyscypliną akademicką.*

Integruje wiele zakresów tematycznych i operuje różnymi skalami w czasie i przestrzeni, a także wypełnia historyczną lukę pomiędzy sztukami pięknymi a naukami przyrodniczymi, łącząc w sobie aspekty humanistyczne i technologiczne. Ta różnorodność znajduje swoje odzwierciedlenie w szerokim spektrum ośrodków akademickich, zajmujących się zarówno dydaktyką, jak i badaniami w całej w Europie. W ich skład wchodzi akademie artystyczne i politechniki, szkoły architektoniczne i uczelnie rolnicze, a także uniwersytety ogólne i uczelnie specjalistyczne. Podczas gdy nauczanie na poziomie pierwszego stopnia rozpoczęło się w Europie Północnej (Norwegia 1919 i Niemcy 1929), wiele krajów, począwszy od Austrii i Islandii po Hiszpanię i kraje bałtyckie, rozpoczęło oficjalną edukację na poziomie uniwersyteckim na początku lat 90. Nawet w krajach o dłuższej tradycji nauczania, takich jak Norwegia, Niemcy, Portugalia, Polska czy Turcja, nowe kursy zostały utworzone dopiero w ciągu ostatnich lat, a np. we Francji otwarto nowy program dla studentów w Lille na początku obecnego roku akademickiego 2005/06.

Od samego początku Projekt LE:NOTRE miał na celu rozwijanie zalet przedmiotowej dyscypliny nauki w Europie, które wynikały z jej młodości i różnorodności, tworząc strukturę mocną lecz elastyczną w ramach sieci oddolnej, skupionej wokół niezmiernie interaktywnej witryny internetowej.

O programie LE:NOTRE

Odnosząc się do tej sytuacji, pierwszy Projekt Sieci Tematycznej w Architekturze Krajobrazu LE:NOTRE opracowany w Unii Europejskiej, zareagował na wyżej zarysowaną sytuację i podjął wstępne, istotne kroki w kierunku dokumentowania aktualnego stanu rzeczy, poszukiwania wspólnej podstawy i budowania powiązań pomiędzy różnymi dyscyplinami oraz odmiennymi tradycjami, które rozwinęły się w różnych europejskich kontekstach w minionych dziesięcioleciach.

Opracowano szczegółowy przegląd instytucji, akademickich programów nauczania i realizujących je jednostek oraz kadry: nauczycieli i badaczy, co umieszczono na stronie internetowej (www.le-notre.org). Była ona regularnie rozbudowywana, aby zapewnić interaktywny dostęp do sieci, której zadaniem jest

¹ Technische Universität Wien, past President of ECLAS (European Council of Landscape Architecture Schools), LE:NOTRE Project Network Coordinator.

provide an interactive range of communication tools aimed at supporting the development of a coherent and open European academic community. A sophisticated glossary database has been set up, which now contains a wide range of terms and definitions in over 30 languages. Other databases established so far cover specialist literature, academic journals, relevant aspects of European environmental policy, web links and landscape design case studies, and provide common resources for all members, which it is planned to develop further.

The close and growing involvement of the Network in the European Union's 'Tuning Project' has also provided a structured basis for the discussion of the definition of generic and subject specific competences for the discipline. The number of participating institutions in the LE:NOTRE Project has increased successively, from 73 higher education institutions from eligible countries at the start, to 101 in the current project, although the degree of their involvement has varied considerably. Important contributions have also come from a growing number of member institutions from non-eligible countries, from partner organizations representing the key stakeholders in the education process at the European level, and from representatives of related academic disciplines.

The three years of the LE:NOTRE Project (2002–2005) were followed immediately by a one year 'dissemination project' LE:NOTRE PLUS. This comprised a range of individual sub-projects, including the foundation of ECLAS as a legally registered organisation. Particular attention is drawn to two significant Dissemination Project outputs: the foundation of a new peer-reviewed European academic journal: the 'Journal of Landscape Architecture', which is published as a 'sister' journal to 'Topos' the leading international journal of landscape architecture practice, and the first steps in the establishment of a new pan-European partnership between municipal authorities and universities working in the field of the urban landscape: the European Urban Landscape Partnership (www.urban-landscape.net).

Landscape Architecture Education

Landscape architecture is the discipline concerned with mankind's conscious shaping of his external environment. It involves planning, design and management of the landscape to create, maintain, protect and enhance places so as to be both functional, beautiful and sustainable (in every sense of the word), and appropriate to diverse human and ecological needs.

The multifaceted nature of the landscape and mankind's interaction with it, means that the subject area is one of unusual breadth, drawing on and integrating concepts and approaches, not just from the two sides of the traditional divide between the creative arts and the natural sciences, but incorporating many aspects of the humanities and technology as well. This complexity is closely reflected by the diversity of approaches to the discipline which have developed throughout Europe. In some countries, for example, landscape architecture can trace its roots back to horticulture, while in others it has grown out of architecture, planning or environmental science, and elsewhere out of agriculture, or ecology and nature conservation.

This diversity of intellectual provenance is also clearly illustrated by the range of different types of higher education institutions across the continent in which landscape architecture teaching and research has been established. These range from universities specialising in the fine arts to those dedicated to agriculture and forestry, and encompass technical universi-

podtrzymanie rozwoju połączonej i otwartej europejskiej społeczności akademickiej. Utworzona, zaawansowana baza danych – glosariusz – operuje obecnie szerokim zakresem terminów i definicji w ponad 30 językach. Inne utworzone do tej pory bazy danych obejmują literaturę specjalistyczną, periodyki akademickie, istotne informacje na temat europejskiej polityki środowiskowej, linki internetowe oraz informacje o konkretnych projektach krajobrazowych, co daje wiele wspólnych możliwości dla wszystkich członków Projektu w planowanym dalszym rozwoju.

Staly rozwój sieci w ramach „Tuning Project” Unii Europejskiej zapewnił bazę strukturalną do dyskusji na temat ogólnej definicji i szczegółowych zakresów problemowych dyscypliny. Liczba instytucji uczestniczących w Projekcie LE:NOTRE sukcesywnie się powiększa, od 73 ośrodków kształcenia wyższego z krajów członkowskich, do 101 w obecnym programie, chociaż stopień ich zaangażowania jest wyraźnie zróżnicowany. Istotny wkład należy do rosnącej liczby instytucji z krajów niezrzeszonych oraz do organizacji partnerskich, reprezentujących kluczowych uczestników procesu edukacyjnego na poziomie europejskim i do reprezentantów pokrewnych dyscyplin akademickich.

Trzyletni okres funkcjonowania Projektu LE:NOTRE (2002–2005) został przedłużony o kolejny rok programu informacyjnego LE:NOTRE PLUS. Składał się on z wielu samodzielnych przedsięwzięć, w tym powołania ECLAS, jako organizacji z osobowością prawną. Szczególną uwagę zwraca się tu na dwa znaczące osiągnięcia programu informacyjnego: powołanie nowego, europejskiego czasopisma akademickiego, którego artykuły podlegają recenzji rówieśniczej pn. *Journal of Landscape Architecture*, publikowanego jako siostrzane czasopismo *Topos*, wiodącego, międzynarodowego miesięcznika poświęconego praktyce architektury krajobrazu, a także pierwsze kroki w stronę powołania nowego, ogólnoeuropejskiego partnerstwa pomiędzy władzami miejskimi a uczelniami zajmującymi się krajobrazem miejskim, tj. Europejskiego Partnerstwa Krajobrazu Miejskiego (www.urban-landscape.net).

Edukacja w dziedzinie architektury krajobrazu

Architektura krajobrazu jest dyscypliną obejmującą świadome działania człowieka w jego otoczeniu i zewnętrznym środowisku.

Łączy planowanie, projektowanie i zarządzanie krajobrazem dla tworzenia, ochrony, opieki i wzbogacania miejsc tak, by uczynić je bardziej funkcjonalnymi, pięknymi i zrównoważonymi (w każdym rozumieniu tych pojęć) oraz dla zaspokojenia różnorodnych potrzeb człowieka i potrzeb środowiska naturalnego. Krajobraz posiada wiele twarzy i zachodzące w nim zmiany wynikające z działalności człowieka oznaczają, że dyscyplina ta jest niezwykle szeroka, polegająca na integrowaniu koncepcji i sposobów rozumienia, nie tylko tradycyjnie dzielonych pomiędzy działania artystyczne, twórcze i nauki przyrodnicze, ale włączających również wiele aspektów nauk humanistycznych i technicznych. Ta złożoność ściśle odzwierciedla różnorodność podejścia do dyscypliny, która rozwija się w Europie. W wielu krajach architektura krajobrazu ma korzenie np. w ogrodnictwie, w innych zaś wyrasta z architektury, planowania czy nauk o środowisku, zaś w jeszcze innych wywodzi się z ekologii i ochrony przyrody. Dodatkowe elementy różnorodności wynikają ze specyfiki systemów szkolnictwa poszczególnych państw, co dodatkowo powoduje, że architekturę krajobrazu należy traktować jako dyscyplinę „młodą”.

Jest to bowiem, prawdopodobnie jedna z niewielu dyscyplin powstałych w Nowym Świecie (1900) zanim w Europie roz-

ties as well as the more broadly-based 'general' universities. In addition to the inherent complexity of content, there is also considerable variation in the state of development, i.e. the 'maturity' of the discipline from country to country, although in comparison with the majority of traditional subject areas within higher education, landscape architecture must be generally classed as a 'young' discipline. Indeed landscape architecture is perhaps one of the few academic disciplines which was established in the New World (Harvard 1900) before it became the subject of university education in Europe (Oslo, 1919). While there are now landscape courses in most European countries, in several landscape architecture education is relatively new, having only been established over the last decade.

This applies not just to many of the new democracies of Central and Eastern Europe but also to a number of countries in western Europe. As a result of the relative youthfulness of the discipline, landscape architecture courses tend often to be relatively poorly resourced in comparison with other, more traditional, disciplines. One consequence of this is the relatively modest staffing levels, both in absolute terms and as measured against the unusually wide-ranging nature of the subject area. This in turn has had an impact on the research potential of the discipline: the necessary 'critical mass' for the development of functioning academic communities within the various sub-disciplines of landscape architecture simply does not exist in the majority of European countries, a fact which is by itself a strong argument for closer trans-national cooperation.

The approach taken in the first LE:NOTRE Project was to establish a series of 12 subject area based working groups, within which colleagues having similar teaching responsibilities and research interests could share ideas and information, providing a platform for closer collaboration across national boundaries and between the varied types of institution involved in landscape architecture education and scholarship.

Network Member Organisations

One of the important principles behind the LE:NOTRE Project has been to make it open to participation by any department where landscape architecture teaching and/or research is undertaken, at any higher education institution within an 'eligible country' in the sense of the SOCRATES-ERASMUS Programme.

This 'inclusive' philosophy has led to a steady growth in the number of member institutions from 73 in the first year of the project to 101 which were part of the successful LE:NOTRE TWO Project proposal. In addition to the 'core' members of the Network, special attention has always been given to enabling landscape architecture schools from other, non-eligible, European countries to take part on the project. From the start, for example, there have been members from Ukraine, Croatia and Turkey. Turkey has since become an 'eligible' country for the LE:NOTRE Project, but the number of schools from non-eligible countries has remained more or less stable as the number of members from non-eligible countries has continued to rise.

One important reason for this rise has been the establishment of 'LE:NOTRE° Mundus', a sub-project, which aims to engage key landscape architecture schools from outside Europe in the Project. In this context it has already been possible to recruit new members from China and Japan, from the USA and Australia, as well as from the Middle East. Although no university from non-eligible countries can currently receive funding from the LE:NOTRE Project grant, all are able to take part in meetings if they can

poczęła się jej edukacja na poziomie akademickim (Oslo 1919). I choć w większości krajów europejskich architektura krajobrazu jest obecnie nauczana, to jej wprowadzenie do programów nastąpiło dopiero w ostatniej dekadzie. Dotyczy to nie tylko krajów nowej demokracji w Europie Wschodniej, ale także szeregu krajów Europy Zachodniej. Ten stan wpływa na konieczność rozpoznania potencjału dyscypliny: niezbędnej "masy krytycznej" dla działalności uczelni, wraz z różnymi innymi specjalnościami pokrewnymi, w rzeczywistości nieistniejącej w większości krajów europejskich. A to samo w sobie stanowi silny argument na rzecz ściślejszej współpracy międzynarodowej.

Podejście zastosowane w Projekcie LE:NOTRE miało na celu ustalenie serii 12 roboczych grup tematycznych, w których nasi koledzy mający podobne obowiązki akademickie i zainteresowania naukowe mogliby się wymieniać przemyśleniami i informacjami, tworząc platformę bliskiej współpracy ponad granicami krajowymi i ponad różnymi strukturami instytucji zaangażowanych w edukację i badania z zakresu architektury krajobrazu.

Organizacje członkowskie Sieci

Jedną z istotnych zasad leżących u podstaw Projektu LE:NOTRE było jej otwarcie na udział każdego wydziału, w którym naucza się architekturę krajobrazu lub prowadzi badania na jej temat, z dowolnej jednostki szkolnictwa wyższego mieszczącej się w kraju zakwalifikowanym do Programu SOCRATES-ERASMUS.

Tego rodzaju filozofia włączająca wszystkich partnerów doprowadziła do stopniowego wzrostu liczby uczestniczących instytucji z 73 w pierwszym roku realizacji Projektu do 101, które z powodzeniem wzięły udział w propozycji Projektu LE:NOTRE TWO. Oprócz zwrócenia szczególnej uwagi na głównych członków Sieci, zawsze opiekowano się także uczelniami zajmującymi się architekturą krajobrazu, a działającymi w niezakwalifikowanych do UE krajach, zapraszając je do uczestnictwa w Projekcie. Na przykład od samego początku w Sieci uczestniczyły uczelnie z Ukrainy, Chorwacji i Turcji. W tym czasie zresztą Turcja uzyskała kwalifikację do Projektu LE:NOTRE, ale liczne uczelnie z krajów niezakwalifikowanych uczestniczyły w sposób mniej lub bardziej regularny w Projekcie, a ich liczba nadal wzrastała.

Jedną z istotnych przyczyn wzrostu liczby Partnerów było powstanie pod-projektu LE:NOTRE° Mundus, który miał na celu angażowanie kluczowych uczelni kształcących w dziedzinie architektury krajobrazu poza Europą. W tym kontekście możliwe było już powołanie nowych członków z Chin, Japonii, USA i Australii, jak również z Bliskiego Wschodu. Chociaż żadna uczelnia z krajów niezakwalifikowanych nie może obecnie otrzymać dofinansowania z Projektu LE:NOTRE, to mogą uczestniczyć w spotkaniach, jeżeli znajdą własne środki finansowe i oczywiście są w stanie wejść na stronę internetową i korzystać z jej zasobów.

Złożono już nowy wniosek o granty europejskie dla Projektu LE:NOTRE. Jeżeli zostanie rozpatrzony pozytywnie, to możliwe będzie finansowanie uczestnictwa licznym, kluczowym uczelniom z krajów niezakwalifikowanych spoza Unii Europejskiej. Zresztą już teraz istnieje pewna możliwość w ramach Projektu LE:NOTRE TWO, a mianowicie angażowanie studentów, instytucji, jednostek badawczych i urzędów miast w przedsięwzięcia projektowe, zgodnie z rozwojem koncepcji „klastera” nakreślonej poniżej. W oparciu o naszą filozofię oddolnego działania w ramach całego Projektu, rolą partnerskich uczelni jest rekrutowanie instytucji należących do tej nowej kategorii do uczestnictwa w Projekcie i rejestrowanie ich na naszej stronie internetowej.

find their own funding, and of course all are able to access and use of the project website.

While a new application for European funding for the LE:NOTRE Project has been made to the European Union, which – if successful – will allow the funded involvement of a number of key universities from 'non-eligible' countries outside the European Union, there is another aspect of LE:NOTRE TWO which is already possible, namely the involvement of students, offices, research institutions and municipalities in the project in line with the development of the 'cluster' concept outlined below. In line with the 'bottom-up' philosophy of the project as a whole, it is the role of member universities to recruit these new types of institution to the project and to register them on the web site.

LE:NOTRE TWO – Project Objectives and Wider Goals

The new LE:NOTRE Thematic Network Project was approved by Brussels in July 2006. LE:NOTRE TWO runs from October 2006 until September 2009.

Although the Project will build on the foundations already constructed during the first phase of the Project, the motto of LE:NOTRE TWO is 'Towards Wider Objectives'. One of its key goals is to broaden the community of stakeholders involved in the project beyond the some 100 European universities and ten partner organisations currently involved. Behind the varied individual tasks and outputs of LE:NOTRE TWO referred to briefly below are two important underlying concepts which will guide and shape the new project. These are 'clusters' and 'web 2.0':

- From Silicon Valley to the City of London financial centre, 'clusters' are receiving growing attention from economic geographers, regional planners and politicians. These groups of inter-related and mutually supporting organisations are seen as vital factors in establishing and maintaining competitive advantage and economic success of regions that need to be nurtured and supported by policy makers. LE:NOTRE could already be seen as a potential cluster, and by reaching out to involve a wider group of stakeholders – students, employers, neighbouring disciplines etc. – LE:NOTRE TWO will develop into a classic cluster in all but one respect: the 'geographic' component.
- Still more significant than the discovery of the economic importance of clusters is the growth of electronic communications. The resulting 'Death of Distance' means that clusters no longer even need to have a geographic component, although they do need a good internet connection. 'Web 2.0' is the latest buzzword in the internet world. It refers to a new interactive internet where users play a central role in creating and contributing to content. The LE:NOTRE website has been built on this principle from the start and will be developed even more strongly in this direction during the second phase of the project.

LE:NOTRE TWO plans to further strengthen the potential for collaboration within European landscape architecture education by inviting a wide range of stakeholders to join the 'cluster', and by developing the project website to provide a still better tool to communicate and to share information across the continent. As well as an enhanced website, five main themes will shape the work of the Network over the coming three years: refining the 'Tuning' process; 'Research into Teaching – Teaching for Research'; widening Stakeholder participation; broadening the basis of landscape architecture education; and investigating its wider historic, geographic and academic context. A series of individual outputs will contribute to each of these themes.

LE:NOTRE TWO – zadania Projektu i szersze cele

Nowy Projekt Sieci Tematycznej LE:NOTRE został zaakceptowany przez Brukselę w lipcu 2006 r. LE:NOTRE TWO realizowany jest od października 2006 r. do września 2009 r.

Chociaż Projekt ten opiera się na fundamentach zbudowanych w czasie pierwszej fazy realizacji przedsięwzięć projektowych, to mottem LE:NOTRE TWO jest hasło „Ku szerszym celom”. Jednym z kluczowych celów jest poszerzenie wspólnoty zainteresowanych Partnerów, zaangażowanych w realizację Projektu, których liczba przekroczy obecną liczbę 100 uczelni europejskich i 10 organizacji partnerskich. Za zróżnicowanymi, samodzielnymi zadaniami i osiągnięciami LE:NOTRE TWO, opisanymi pokrótce poniżej, stoją dwie zasadnicze koncepcje, o wiodącym znaczeniu dla kształtowania nowego Projektu. Są to koncepcje „Klastera” i „Web 2.0”:

- Od Doliny Krzemowej w Kalifornii do londyńskiego centrum finansowego City „klastery” zwracają coraz szerszą uwagę geografów gospodarczych, urbanistów regionalnych i polityków. Tego rodzaju grupy wzajemnie powiązanych i wspierających się organizacji są postrzegane jako istotne czynniki dla uzyskiwania i utrzymania przewagi konkurencyjnej i zdobycia sukcesu gospodarczego regionów i dlatego wymagają one wsparcia i opieki ze strony twórców polityki gospodarczej. Projekt LE:NOTRE już teraz cieszy się opinią potencjalnego klastera, a po włączeniu szerszej grupy uczestników, studentów, pracowników, dyscypliny sąsiednie itp. LE:NOTRE TWO może zbudować klasyczny klastery pod każdym względem, za wyjątkiem komponentu „geograficznego”.
- Niemniej znaczący jest rozwój łączności elektronicznej. Fakt ten spowodował „zgon odległości”, co oznacza, że klastery nie muszą już wcale posiadać owego komponentu geograficznego, chociaż muszą dysponować dobrą łącznością internetową. „Web 2.0” to najmodniejsza fraza w internetowym świecie. Odnosi się do nowego, interaktywnego internetu, w którym użytkownicy odgrywają centralną rolę w tworzeniu i budowaniu treści merytorycznych i zawartości witryny. Witryna LE:NOTRE została od samego początku zbudowana w oparciu o tę zasadę i będzie podlegać dalszej rozbudowie właśnie w tym kierunku w drugim etapie realizacji Projektu.

LE:NOTRE TWO planuje dalsze umacnianie potencjału współpracy w dziedzinie europejskiej edukacji architektury krajobrazu przez zapraszanie szerokiego grona zainteresowanych stron, stających się członkami naszego klastera, oraz budowanie witryny Projektu dla uzyskiwania coraz sprawniejszego narzędzia porozumiewania się i wymiany informacji na całym kontynencie. Oprócz udoskonalonej witryny pracę Sieci w najbliższych trzech latach będzie kształtować pięć głównych tematów: doskonalenie „Procesu Tuningu”; „Badania Metodologii Nauczania: Nauczanie dla Badań”; poszerzenie liczby uczestników; poszerzenie bazy edukacji architektury krajobrazu; badanie szerszego kontekstu historycznego, geograficznego i akademickiego tej dziedziny. Każdy z tych tematów zostanie wzbogacony o serię indywidualnych osiągnięć Partnerów.

Perspektywa po LE:NOTRE TWO

Jaki będzie wpływ funkcjonowania mediów internetowych i elektronicznych oraz technik łączności na przyszłą edukację akademicką? Być może Projekt LE:NOTRE zainicjuje udzielanie odpowiedzi mających centralne znaczenie dla tak postawionego pytania. Internet to coś więcej niż tylko sposób udostępnia-

Beyond LE:NOTRE TWO?

What will be the impact of the internet and the electronic media and communication technologies on the future of university education? Maybe the LE:NOTRE Project can begin to supply some answers to this central question.

The internet is much more than a way of making information available to students in a flexible electronic form to supplement traditional lectures, but so far this is the way in which it seems to be being perceived by most universities. The real power of the internet surely lies in the way in which it has the potential to open up whole new ways of international collaboration in teaching and research, which only a few years ago were not even conceivable. Networks such as LE:NOTRE which cut across existing university boundaries, together with their extensions into the wider stakeholder community, can hold the key to a whole new form of higher education. This vision would involve making use of the new critical mass can allow for larger groups of international academics to work together on the development of teaching material, thereby both enhancing the quality and richness of learning as well as releasing resources to concentrate more on vital areas such as studio teaching and field-based studies, which should be so central to a discipline such as landscape architecture.

There is a well-know computer company which uses the slogan 'the network is the computer'. When considering these ideas in the context of the further development of the LE:NOTRE Project, one might think about re-phrasing this in future to read 'the Network is the University'. But while the LE:NOTRE Project can build the potential for such networked international cooperation, it is only the individual members of the project institutions who can turn this vision into a new reality.

Abstract: *Landscape architecture is both a relatively young and an unusually diverse academic discipline. It integrates a wide spectrum of subject areas and operates at different scales of time and space, as well as bridging the historic gap between the creative arts and the natural sciences, and incorporating aspects of the humanities and technology. Landscape architecture is the discipline concerned with mankind's conscious shaping of his external environment. It involves planning, design and management of the landscape to create, maintain, protect and enhance places so as to be both functional, beautiful and sustainable (in every sense of the word), and appropriate to diverse human and ecological needs. LE:NOTRE, the first Thematic Network Project in Landscape Architecture, responded to this situation and has taken an important initial step in documenting the current state of the art, seeking common ground and building bridges between the various parts of the discipline and the varied traditions which have developed in very different European contexts over the past decades. Five distinct objectives have been identified: 1. Transforming 'Tuning' into an ongoing process; 2. Integrating individual members of stakeholder organizations into the project; 3. Strengthening links between teaching and research; 4. Reaching out to the context of landscape architecture education; and 5. Broadening its basis within society as a whole.*

Two key themes will unify the objectives of LE:NOTRE TWO: the development of 'Clusters' of stakeholders and the extension of the interactive web site. Future developments of the project may open up glimpses of a new approach to higher education, when networks such as LE:NOTRE assume a central role.

Key words: *landscape architecture, education, thematic networks, international cooperation.*

nia informacji studentom w elastycznej formie elektronicznej dla uzupełnienia tradycyjnych wykładów, jednak jak dotąd jest on tylko tak postrzegany przez większość uczelni. Rzeczywista siła internetu z pewnością spoczywa w metodach budowy możliwości otwierania całkowicie nowych sposobów współpracy międzynarodowej w nauczaniu i badaniach, o jakich nie można było myśleć zaledwie kilka lat temu. Takie sieci, jak LE:NOTRE, które przelamują istniejące bariery uczelnie, wraz z ich rozszerzeniami sięgającymi do szerokiej wspólnoty instytucji partnerskich, mogą stanowić klucz do zupełnie nowej formy szkolnictwa wyższego. Wizja ta opiera się na wykorzystywaniu nowej masy krytycznej, co pozwoli na współpracę większych grup pracowników naukowych z wielu krajów przy opracowywaniu materiałów nauczania, przez co zarówno zwiększy się jakość i bogactwo nauki akademickiej, jak również uwolnione zostaną środki pozwalające na większe skupienie się na takich istotnych dziedzinach, jak kształcenie studyjne i w środowisku zawodowym, które mają niezwykle istotne znaczenie dla takiej dyscypliny, jak architektura krajobrazu. Istnieje powszechnie znana firma komputerowa posługująca się sloganem „Sieć to komputer”. Kiedy rozpatrujemy nasze koncepcje w kontekście dalszego rozwoju Projektu LE:NOTRE, to można by pomyśleć o przekształceniu tego powiedzenia w następujący sposób „Sieć to uczelnia”. Lecz chociaż Projekt LE:NOTRE potrafi zbudować potencjał dla tego rodzaju międzynarodowej sieci współpracy, to jednak wyłącznie poszczególni pracownicy instytucji uczestniczących w Projekcie mogą przekształcić naszą wizję w rzeczywistość.

Streszczenie: Architektura krajobrazu jest zarazem młodą i nadzwyczaj zróżnicowaną dyscypliną akademicką. Integruje wiele zakresów tematycznych i operuje różnymi skalami w czasie i przestrzeni, a także wypełnia historyczną lukę pomiędzy sztukami pięknymi a naukami przyrodniczymi, łącząc zarazem aspekty humanistyczne i technologiczne. Architektura krajobrazu jest dyscypliną obejmującą świadome działania człowieka w jego otoczeniu i zewnętrznym środowisku. Łączy planowanie, projektowanie i zarządzanie krajobrazem dla tworzenia, ochrony, opieki i wzbogacania miejsc tak, by uczynić je bardziej funkcjonalnymi, pięknymi i zrównoważonymi (w każdym rozumieniu tych pojęć) oraz dla zaspokojenia różnorodnych potrzeb człowieka i środowiska naturalnego. Odnosząc się do tej sytuacji pierwszy Projekt Sieci Tematycznej w Architekturze Krajobrazu LE:NOTRE podjął wstępne kroki w kierunku dokumentowania aktualnego stanu rzeczy, poszukiwania wspólnego podstawy i budowania powiązań pomiędzy różnymi dyscyplinami oraz odmiennymi tradycjami, które rozwinęły się w różnych europejskich kontekstach w minionych dziesięcioleciach. Wyróżniono pięć głównych celów – 1. Przekształcenie „tuningu” w proces ciągły; 2. Integrowanie w ramach projektu indywidualnych pracowników instytucji partnerskich; 3. Wzmacnianie powiązań pomiędzy nauczaniem a badaniami; 4. Rozszerzanie kontekstu nauczania architektury krajobrazu; 5. Rozszerzanie jej podstaw w ramach ogółu społeczeństwa.

Dwa kluczowe tematy zuniifikują cele Projektu LE:NOTRE TWO: rozwój klastrów – grup partnerskich oraz rozbudowa interaktywnej witryny internetowej. Przyszłe kierunki rozwoju Projektu mogą otworzyć opcje nowej metodyki szkolnictwa wyższego, kiedy takie sieci, jak LE:NOTRE TWO przejmą kluczową rolę w nauczaniu.

Słowa kluczowe: architektura krajobrazu, nauczanie, sieci tematyczne, współpraca międzynarodowa.